

Університетська бібліотека в сучасному світі

Ірина Журавльова

Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник.

Випуск 7. Спеціальне видання:

Університети та нації в Російській імперії. –

Харків; Київ: Критика, 2005. – С. 296-300.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт Східного інституту українознавства імені Ковальських.

Адреса редакції:

Східний інститут українознавства імені Ковальських («Схід/Захід»), ауд. 4-87,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
пл. Свободи, 6,
Харків, 61077,
Україна.

E-mail: siu.kharkiv@gmail.com

Тел.: +38 057 705 26 30;
+38 096 1555 136

Веб-сайт: <http://keui.univer.kharkov.ua>

© Східний інститут українознавства імені Ковальських

© Автор статті

© Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництво

© Ідея та створення електронного архіву часопису – А. М. Домановський

Ірина Журавльова (Харків)

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

«Бібліотека та доступність інформації у сучасному університеті» – під такою назвою 18–19 березня 2004 року в Центральній науковій бібліотеці (ЦНБ) Харківського національного університету ім. Василя Каразіна з ініціативи програми Фулбрайта й за сприяння Посольства США в Україні відбулася Всеукраїнська наукова конференція. До участі в цьому заході було запрошено провідних фахівців з бібліотек Києва, Сум, Ужгорода, Донецька, Острога та Харкова – загалом 76 осіб.

Учасників конференції привітали проректор з наукової роботи Харківського національного університету ім. Василя Каразіна, доктор фізико-математичних наук професор І. Залюбовський, директор Центральної наукової бібліотеки І. Левченко, заступник аташе з питань освіти та культури Посольства США в Україні В. Максимова, директор Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні В. Пашкова, координатор Програми академічних обмінів ім. Фулбрайта І. Баріш.

З пленарною доповіддю «Місія бібліотеки університету» виступила професор Харківської державної академії культури, декан факультету бібліотекознавства та інформатики В. Льганаєва, яка визначила основну мету діяльності бібліотек на найближчу перспективу.

Доктор філософських наук, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Т. Горбаченко, стипендіат Програми ім. Фулбрайта в 1998–1999 роках, виступила з доповіддю «Культурологічна функція університетської бібліотеки».

Заходами завідувача відділу Національної бібліотеки України ім. Володимира Вернадського Н. Стриженець було здійснено проєкт «Сучасна бібліотечно-бібліографічна термінологія США та України: компара-

тивний аналіз», який підтримала Програма академічних обмінів ім. Фулбрайта. Учасники конференції мали можливість ознайомитися з основними результатами цього проекту.

Учасник програми харків'янин **В. Речицький**, доцент Харківської національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого, розробив проект **Конвенції про захист інтелектуальної свободи**. У цьому документі, до речі, є параграф, де всім викладачам університетів гарантовано безкоштовний і вільний доступ до Інтернету.

Доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету ім. Василя Каразіна **О. Морозова** розповіла про свій досвід роботи в бібліотеках США, Великої Британії, Польщі, Фінляндії, Іспанії.

Заступник директора Донецької обласної універсальної бібліотеки, кандидат педагогічних наук **Олена Башун** вивчала досвід університетських бібліотек США завдяки участі в програмах академічного обміну, організованими заходами Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні за фінансової підтримки американського уряду. Науковець ознайомилася з роботою бібліотек університетів штату Іллінойс, міст Урбани-Шампейну, Чикаго, Блумінгтону, штату Пенсильванія, міста Піттсбурга.

Усі учасники програми Фулбрайта зазначили, що особливим досягненням бібліотек США порівняно з бібліотеками України є доступність та відкритість фондів: там немає закритих книгосховищ, а система розташування документів, наявність електронних каталогів дають змогу швидко знайти потрібні видання. На думку доповідачів, досвід американських бібліотек належить переймати, щоб поліпшити обслуговування читачів університетських бібліотек України.

Учасникам конференції було презентовано ювілейний «Вісник», у якому підбито підсумки десятирічної діяльності Програми ім. Фулбрайта в Україні. Часопис є тематичним англо-українським науково-популярним збірником. «Вісник» править за своєрідний форум для українських та американських науковців. У цьому числі, у статті Фулбрайтівського стипендіата Ганни Кривенко читаємо: «... бібліотечна система – це, напевно, єдина ідеальна формація, на яку я натрапила у США».

З великим зацікавленням присутні на конференції заслухали доповіді директора Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні **В. Пашкової** («Бібліотечне забезпечення дистанційної освіти»), директора Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська

академія» **Т. Ярошенко** («Електронні журнали: можливості ХХІ сторіччя для науки та освіти України»), заступника директора Наукової бібліотеки Національного університету «КПІ» **В. Волинець**, яка розповіла про корпоративний проєкт бібліотек вищих навчальних закладів технічного профілю.

Питання про роль бібліотеки університету в підвищенні інформаційної грамотності читачів, їх інформаційно-бібліотечного обслуговування, про формування іміджу бібліотеки навчального закладу порушували у своїх доповідях завідувач сектору наукової бібліотеки Національного університету «КПІ» **С. Барабаш**, менеджер навчальних програм Центру безперервної інформаційно-бібліотечної освіти, доцент **І. Шевченко**, директор бібліотеки Донецького національного університету **Н. Карягіна**. Від Центральної наукової бібліотеки Харківського університету виступили її директор **І. Левченко**, заступник директора **В. Мохонько**, завідувач сектору **С. Журавльов**.

І. Левченко у своїй доповіді зазначила, що за останні роки інноваційні форми роботи стали для ЦНБ пріоритетними, замість локальних автоматизованих робочих місць у бібліотеці створено комп'ютерну мережу. Починаючи від 1991 року тут ведуть електронний каталог (він вже налічує понад 250 000 назв). Далі триває ретроконверсія карткових каталогів. Автоматизовано процеси обслуговування читачів, комплектування, каталогізації літератури, налагоджено процес попереднього замовлення, незабаром у бібліотеці почне діяти система електронного замовлення.

ЦНБ відкриває широкий доступ до фондів залів та абонементів, однак не всі користувачі сприймають таку форму обслуговування, оскільки звикли до того, що всі книги їм знайдуть бібліотекарі, й не бажають самостійно думати й шукати. 2004 року почне працювати перший у Харкові Центр «Вікно в Америку», який було відкрито за підтримки Посольства США в Україні. Мета центру – надання безкоштовної, повної інформації про Сполучені Штати Америки. Цей осередок функціонуватиме за зразком американської бібліотеки: йдеться про відкритий доступ до книжок, Інтернет, оригінальні фільми.

Про взаємини бібліотекарів з читачами протягом 200-річної діяльності ЦНБ розповіла заступник директора **В. Мохонько**.

1996 року в цій бібліотеці за підтримки Міжнародної ради з наукових досліджень та обмінів США було створено перший серед бібліотек вищих навчальних закладів в Україні Центр відкритого доступу до Інтернету. Згодом, 2002 року, за сприяння Посольства США в Україні відкрито новий центр

Інтернет-технологій (<http://www-icsl.univer.kharkov.ua>), мета діяльності якого – надання безкоштовного доступу до Інтернету й підтримка вільного та відкритого обміну інформацією. Сайт центру презентував **С. Журавльов**. На думку цього фахівця, сайт може стати інформаційним бібліотечним порталом.

Координатор програми **І. Бариш** розповіла про діяльність Програми академічних обмінів ім. Фулбрайта в Україні. А представник Інституту Кеннана **Ярослав Пилинський** ознайомив з діяльністю цієї установи.

Студенти, викладачі, представники ЗМІ, бібліотекарі взяли участь у Круглому столі «**Бібліотека очима читача**» та прес-конференції. Діяльності бібліотеки присутні дали різні оцінки – від дуже позитивних до критичних. Важливо, що читачі говорили відверто, а бібліотекарі адекватно сприймали критику.

Наприкінці конференції відбулася презентація виставки книжок Українсько-американського фонду «**Сейбр–Світло**».

Організаторів конференції привітала директор Програми академічних обмінів ім. Фулбрайта в Україні доктор **Марта Богачевська-Хом'як**. «Це була одна з шести конференцій, присвячених різним аспектам розвитку університетської освіти в Україні. Конференції не тільки викликали широке зацікавлення, але й наочно показали, як важливо глибше розглянути багато із порушених тем», – зазначила пані директор у своєму листі.

Конференція прийняла Резолюцію, текст якої наводимо повністю.

Резолюція

Всеукраїнська наукова конференція, що пройшла в Центральній науковій бібліотеці ХНУ ім. В. Н. Каразіна 18–19 березня 2004 року за ініціативи програми Фулбрайта і за сприяння Посольства США в Україні, констатує:

Головним завданням університетів є формування інтелектуального потенціалу нації.

Бібліотека – серце університету, його культурний, освітній та інформаційний центр, без якого неможливий освітній процес, науково-дослідна діяльність, формування сучасного високоосвіченого фахівця і науковця.

Місія бібліотеки – організація вільного доступу до інформації, надання інформації без обмежень, створення найкращих умов для отримання знань.

Університетські бібліотеки ідуть в авангарді тих змін, що проходять у бібліотечному середовищі.

Сучасні бібліотеки починають діяти як інноваційні структури. Книгозбірні активно опановують сучасні інформаційні технології, впроваджують автоматизовані системи, створюють електронні бібліотеки, розвивають електронну доставку документів, надають доступ до Інтернету.

Бібліотекарі стають елітою інформаційного суспільства. Сучасний бібліотекар – не тільки зберігач знань, він – організатор і розповсюджувач цих знань, навігатор у світі інформації.

Важливий напрям сучасного розвитку університетських книгозбірень – створення корпоративних об'єднань. Вони сприяють розвитку сучасної інформаційної інфраструктури, підвищенню якості інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів.

Конференція рекомендує:

Розробити нову концепцію розвитку університетських бібліотек, враховуючи розширення їхньої інформаційної функції, перенесення фокусу уваги на користувача, розвиток дистанційної освіти, поширення електронних ресурсів.

Сприяти міжбібліотечній взаємодії, зокрема шляхом об'єднання в корпоративні бібліотечні системи.

Особливу увагу звернути на створення комфортних умов для роботи користувачів, пропонувати зручний режим роботи бібліотеки.

Розробити теоретико-організаційні заходи бібліотечного забезпечення дистанційного навчання, брати активну участь у розробці відповідних курсів для бібліотекарів.

Організувати лобювання інтересів бібліотеки та бібліотечного працівника як важливих чинників трансформації суспільства і, зокрема, освіти.

З наукових засад підходити до формування позитивного іміджу бібліотеки університету.

Переглянути штатний розклад бібліотек з метою забезпечення відповідними фахівцями процесів інформатизації – ввести посади програмістів, мережесих адміністраторів із відповідною заробітною платою.

Просити Українську бібліотечну асоціацію сприяти постійному підвищенню кваліфікації працівників університетських бібліотек, розробити курси дистанційного навчання з актуальних проблем бібліотекознавства.

Конференція закликає всі бібліотеки України сприяти забезпеченню доступності інформації, всебічному розвитку бібліотек, гарантуванню громадянам України якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування.